

Verslag bijeenkomst Koers 2023 met docenten

Op 14 januari 2016 hebben docenten met elkaar gesproken over Koers 2023. Tijdens deze bijeenkomst werden groepsgewijs verschillende thema's behandeld. Centraal stonden gesprekken over de ontwikkeling van (goed onderwijs voor) de leerling; de ontwikkeling van de docent, school en de vereniging. Op basis van deze gesprekken is een aantal toekomstscenario's geschetst.

De docent als teamspeler

Hoe ziet de docent zichzelf in 2023 werken? De nadruk wordt op ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid gelegd. De docent is voor leerlingen en anderen een inspiratiebron: betrokken, bevlogen, enthousiast en authentiek. Hij of zij heeft 'liefde' voor het vak en de leerling. Wat die leerling betreft, vraagt het opbouwen van een goede verstandhouding om de nodige vaardigheden. Probleemoplossend denken en werken, vriendelijkheid en vrolijkheid zijn hiervoor basisvoorwaarden. Daarnaast is het evenzo belangrijk dat de docent daadkrachtig is in handelen en oordelen, en daarmee zowel naar de leerling als naar zichzelf toe duidelijk is. Er blijft een natuurlijke afstand tussen docent en leerling, maar de docent is altijd nabij mocht dit nodig zijn.

Door een effectievere samenwerking tussen school en omgeving wordt het netwerken – zeker in de eigen regio – steeds belangrijker. Ook op de school zelf staat samenwerken in netwerkverband centraal. De docent is dan ook vooral een teamspeler. Daarbij blijft hij of zij zelf verantwoordelijk voor de eigen ontwikkeling, waarbij het accent ligt op het verwerven en bijhouden van actuele kennis, oftewel: bij de tijd blijven in een wereld die snel verandert.

De docent is up-to-date op alle fronten. Dat betekent dat hij of zij weet wat er speelt in de wereld van nu. De digitalisering van het onderwijs daagt de docent uit om innovatief les te geven. Gamification (het toepassen van spelelementen en gametechnieken) wordt een sleutelbegrip in het lesgeven. Mede hierdoor komt nog meer nadruk te liggen op de ontwikkeling van *thinking skills*: een werkvorm die is bedoeld om het leren te verbeteren en aanzet tot nadenken en discussie voeren met elkaar.

Vakken versmelten

Vakken lopen 'in elkaar over': in een lesuur krijgen leerlingen tijdens taallessen bijvoorbeeld relevante elementen uit zowel Frans als Duits of Engels, Chinees etc. te verwerken. Voor bètavakken idem: natuurkunde wordt met scheikunde gemengd etc. De vakken zijn te volgen op verschillende niveaus, bijvoorbeeld wiskunde op vwo- en Nederlands op havoniveau. Mede hierdoor worden docenten 'multi-inzetbaar' en weten zij daardoor goed de verbinding met andere vakken te maken. Ondanks dat de docent meer vakoverstijgend gaat denken en werken, heeft hij of zij wel een 'basisspecialiteit'. De docent zorgt er zelf voor om in dit vak up-to-date te blijven.

De examens gaan op de schop. Er is meer keuzevrijheid in vakken en daaraan gekoppeld ook meer keuze in bijvoorbeeld inhoud van en het moment waarop examen gedaan kan worden. Het vaste 'centraal schriftelijk' aan het eind van het jaar heeft zijn langste tijd gehad. In plaats daarvan kunnen leerlingen het hele jaar door examen doen; zo ook aan het begin van een schooljaar via een 'instapexamen'. Met deze examenvorm wordt een nog betere afstemming van het leerniveau van de leerling op de lesstof mogelijk.

Onderwijs on demand

Docenten gaan vraaggestuurd lesgeven: onderwijzen op basis van persoonlijke onderwijsbehoeften. Er wordt zo veel mogelijk zowel in het Engels als in het Nederlands lesgegeven. Leerlingen krijgen meer vrijheid in het kiezen van vakken – en onderdelen daarvan. Er zijn geen vaste roosters en lestijden meer. Alle veranderingen in les- en examenaanbod alsook les- en openingstijden vragen om een flexibele houding van onder andere de leerling, de docent en de school. De Onderwijsinspectie zal hiermee rekening moeten houden - deze instantie mag de scholen überhaupt wat meer loslaten, aldus sommige aanwezigen.

Er is bijzondere aandacht voor sociale vaardigheden; de leerling kiest daarbij vaker voor meer persoonlijke ontwikkeling en leert zijn of haar talenten nog beter naar boven te halen en te ontwikkelen. De ontwikkeling van het bewustzijn staat daarin centraal: er wordt *mindful* geleefd en geleerd. De docent is daarbij niet alleen onderwijzer maar net zo goed begeleider of coach. Hij of zij begeleidt leerlingen actief en persoonlijk in het opdoen van sociale vaardigheden en helpt zo leerlingen om zichzelf beter te leren kennen. Onderwijs op maat wordt dan ook standaard; gepersonaliseerd leren is de norm. Ook de omgeving krijgt meer invloed op het lesprogramma. Zo kan bijvoorbeeld het regionale bedrijfsleven in overleg met de school een deel van het lesprogramma klassikaal of op de individuele leerling afstemmen. Hiermee wordt een betere overgang van leren naar werk gerealiseerd.

Niet alleen de werkgever is nadrukkelijker in het lesprogramma aanwezig. Media en vooral social media nemen almaar meer tijd van de leerling in beslag. Dat uit zich al in het lesgeven, dat in de basis digitaal gedaan wordt. Door de toenemende communicatie- en informatie *overload* zullen leerlingen meer mediawijs en (social) mediavaardig moeten worden. De nieuwe media vragen ook om nieuwe omgangsvormen. Wederzijds respect en begrip tonen zijn daarbij de uitgangspunten.

De school is nooit meer dicht

In de ogen van veel docenten bestaat een school niet alleen uit een fysiek gebouw, maar ook als concept. Een betere benaming voor een school zou dan ook 'leergemeenschap' of 'leercentrum' kunnen zijn. Er is minder sprake van individualisme en meer van groepsvorming: mensen zoeken elkaar op, zowel online als buiten. Ze vinden elkaar op basis van gedeelde interesses, ook op het gebied van onderwijs. Hierdoor ontstaan fysieke (leer)communities waarbinnen kennis vooral online opgedaan en gedeeld wordt. Het begrip 'school' wordt sowieso breder: niet alleen wordt er op school geleerd, maar ook in de actuele, 'echte' wereld. Daarin speelt de regio een belangrijke rol. De school is 365 dagen en '24/7' open voor iedereen. Overigens, iedereen die van het schoolgebouw gebruik maakt, is medeverantwoordelijk voor een veilig en schoon schoolgebouw.

Het schoolgebouw zelf wordt kleiner en 'lichter': het oogt open en mooi en is een veilige, vrolijke omgeving om te leren en te ontmoeten. Het gebouw straalt rust uit: er zijn al prikkels genoeg in de buitenwereld. Wat gebruiksvriendelijkheid betreft, komt de nadruk definitief op het flexibele gebruik van open ruimtes te liggen. Daarbinnen is waar mogelijk sprake van variabele werkplekken. Naar analogie van Het Nieuwe Werken ontstaat hierdoor (een variant op) Het Nieuwe Leren.

Een vereniging met toekomst

De vereniging heeft én houdt een brede kijk op onderwijs. Tegelijkertijd moet de vereniging afgemeten kaders kunnen schetsen waarbinnen scholen kunnen bestaan en werken. Om bovenop alle ontwikkelingen te kunnen blijven zitten, moet de confrontatie met andere onderwijsvormen niet geschuwd worden: we weten immers niet hoe onderwijs er in de toekomst uit komt te zien. Wel is redelijkerwijs aan te nemen dat het er anders aan toe zal gaan dan nu het geval is.

Kennis delen en ervaringen uitwisselen blijft een speerpunt van de vereniging. Die kracht komt tot uiting in dat delen, bijvoorbeeld zoals nu al tijdens bijeenkomsten als Meesterlijke Ontmoetingen gebeurt. Er moet blijvend van elkaar geleerd worden waarbij de aanwezige expertise dusdanig goed vastgelegd wordt dat deze voor iedereen direct toegankelijk is. Hiervoor is een goed online kennisopslagsysteem noodzakelijk.

Het bevorderen van de mobiliteit van leraren staat hoog in het vaandel. Er zijn meer dan voldoende (door)groeimogelijkheden binnen en buiten de vereniging. Als basis hiervoor wordt de docent op allerlei manieren actief gestimuleerd en gecoacht om zich te blijven ontwikkelen.

Ons Middelbaar Onderwijs is volgens docenten ook in de toekomst nog een vereniging met een eigen, katholieke identiteit. Hoe katholiek die identiteit is en blijft, en op welke manier deze wordt uitgedragen, is een blijvend onderwerp van gesprek. Vast staat wel dat veel waarden waarop de katholieke identiteit van de vereniging gebaseerd is, ook in de toekomst overeind blijven. Onder

meer samen sterk staan, samen delen – de zakelijke concurrentie tussen scholen verdwijnt -, en samen goed onderwijs bieden zijn nu en in de toekomst heldere uitgangspunten.